

ERDÉLYI GAZDA

MEGJELENIK

minden pénteken

legalább egy iven

és az egyleti tagoknak

ingyen

küldetik meg.

Nem tagok egész évre 4 ft. félévre 2 ftal fizet-
hetnek elő, negyedéves előfizetés el nem fogadtatik.

Pénz- és érték küldemények az

ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ

(Dr. Hintz György, e. pénztárnokhoz)

a lap szellemi részét illető küldemények az

ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ

(Gamauf Vilmos e. titkárhoz)

ezimrendők.

AZ

ERDÉLYI

GAZDASÁGI EGYLET

KÖZLÖNYE.

Hirdetési díjszabályzat.

		1-1	1-3	1-6	1-12	1-24	1-52
		széri hirdeteskor					
		ft	kr/ft	kr/ft	kr/ft	kr/ft	kr
1/16	lap	13	36	70	120	200	360
1/16	"	7	18	35	60	100	180
1/16	"	350	9	1750	30	50	90
1/16	"	175	450	875	15	25	45
1/16	"	90	225	440	750	1250	2250

Nagyobb hirdetéseknel külön kedvezmények.
Azonkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányiszor
a hirdetés megjelenik.

A szives megrendelésben világosan kérjük kitenni;
menyit helyet igényel a beküldő mellékelt hirdetés
számára.

Hirdetéseket előfordnak lapunk kiadó hivatal
és a r. k. Lyceum nyomda központi irodája (főtér gr. Te-
leki Domokos-ház.) Mellékletek 5 o. é. fba számít-
tatnak.

Lapfelügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Kodolányi Antal, Mina
János, Nagy Ferencz, Szabó Samu, Szentgyörgyi József.

A bank és valutakérdés megoldásához.

(Válaszul az „Erdélyi Gazda” 5. számában közlött cikkre)

Tudom, jó szándékból credit, midőn a szerkesz-
tőség javaslatomat, a bank és valuta kérdés megol-
dásához, bírálat végett Galgóczy Károly urnak adta
át; a bírálat azonban nem úgy ütött ki, mint én
vártam, s azon sajnos érzést költi keblemben, hogy
oly modorban, mint megejtetett, a bírálat ezen fontos
ügynek inkább ártott, mint használt.

Fellette sajnálom, hogy bíráló ur értekezletében
inkább csak számítási hibák kitalálásával foglalkozott,
a helyett hogy javaslatom szellemét, politikai horde-
rejét, s különösen éldásos következményeit mezei gaz-
dászatunkra igyekezett volna felfejteni. Sajnálom, hogy
nem lépett fel egy jobb indítvánnyal, ha az én ja-
vaslatomat elvetendőnek találta. Így azután legalább
az ügy nyert volna általa.

Számítási hibának tartja bíráló ur, hogy a 80
millió status adósság a bankjegy-fedezék összeg-
ből levonatott. Azonban bíráló urnak ezen megrovása
tévedésen alapszik, mert combinatiomhoz alapul én
a banknak nem vagyoni állását, hanem csak a bank-
jegyek fedezékét képező tételeket vettem fel, mit az
idő szerint kerekszámban 400 millió forinttal jeleztem.
Ha bíráló ur egy kis fáradságot vesz magának, s a
tételeket össze állítja, meg fog győződni, hogy a 400
millióba a 80 millió status adósság nincs felvéve, s
azért a 80 milliónak levonása számítási hiba nem is

lehet; továbbá arról is megfog győződni, hogy a bank
fedezékből kiadott 270 millió felül a banktársulat-
nak érzékélete szinte mind meg marad, s bőven ele-
gendő, hogy annak alapján az új bankjegyek kibo-
csátását megkezdhesse.

Azután számítási hibának tartja bíráló ur azt is,
hogy a nemzeti bank mostani üzletének megvásárlá-
sára egy garas sincs felvéve. Azt tartom ez teljesen
felesleges, miután a banktársulattól az üzletet elvenni
senki sem akarja, s csak is a bankjegy kibocsátási
viszonya szenvedne némi változást, illetőleg javulást
nyerne, a mennyiben neutrális helyzete által nem
lenne többé kitéve a kormány pressiójának.

Bíráló ur az ágiót is emlegeti. Lesz e ágió a
két pénznem között, azt nehéz előre meghatározni.
Én azt hiszem, hogy nem lesz, vagy ha lesz is va-
lami kevés az értékjegy cserélésért, az a forgalomban
nem fog zavart csinálni.

Végül azt is kérdezi bíráló ur, hogy honnét
kerül a 15 millió évi dotatió, s miként fog 25 év
mulva legördíteni a valuta kérdés. Ezen kérdések
fejtegetésébe bocsátkozni időelőttinek tartom. A fő
dolog az, valjon javaslatom momentumai helyesek-e,
és kivihetők-e, a többi azután magától következik,
s az illető pénzügy-minister bizonyosan kifogná ta-
lálni a legegyszerűbb utat, mely a csomó megoldá-
sához vezet.

Ugy látszik, bíráló ur, már elkövetkezettnek hi-

szi az időt, hogy a pénzgyámság alól magunkat teljesen felszabadítsuk, s tabula rását lát előttünk, hogy pénzdolgainkat önállóan és függetlenül rendezhessük. Sajnálom, hogy nem tudom osztani ezen nézetét. Mai helyzetünk mellett én sokkal előnyösebbnek tartanám, ha az önállóság erőtetésével felhagyva, a jegybank neutralizálásán kezdjük a gyámság alóli felszabadítást egyelőre megelégszünk azzal, ha pénzdolgainkra egy független nemzeti Escompte-bank: útján gyakorolhatunk befolyást, különben is jelenleg még a factorok ugy is hiányzanak, hogy pénzdolgaiban, szomszédainkkal szemben, az önálló és független szerepet felvehessük. Az elodázás tehát csak hasznunkra válik, mert időt nyerünk, hogy a nemzeti Escompte-bank szárnyai alatt a szükséges factorok erősödjenek és növekedjenek.

Ilyen nézetektől vezéreltetve ki kell mondanom azt is, miszerint legtöbb súlyt fektetek javaslatom azon momentumára, hogy a bank és valuta kérdés általam tervezett mód szerinti megoldása által a földbirtokos osztály számára egy jelentékeny pénzalap teremtessek. E nélkül hazánkban, mint termelő országnak nincs jövője. E nélkül a magyar korona területén folytonos küzdelem és nyomoru helyzet marad a földbirtokos osztály sorsa. Vajha hon atyáink is meg értenék ezen szavaimnak horderejét, s a bankkérdés közelgő szönyegre hozatala alkalmával beható tárgyalásba vennék azt is, valjon, ha nem az én javaslatom szerint, tehát mi más módon lehetne a földbirtokos osztály számára egy oly állandó tőkét teremteni, melyből olcsó kamat és törlesztés mellett teljes értékű kölcsönöket kaphassanak földbirtokosaink a tőzsde zsarolások kikerülésével. Ez életkérdés reánk nézve azért is, hogy földbirtokosaink az uzsora nyomása alól menekülhessenek, mert a nélkül, daczára hogy hazánk geographiai fekvése, népeink természet: hajlama, s földünk termékeny talaja csak is a földmivelésre utal, mondhatnám kényszerit bennünket gazdaszati termelésünkkel előre haladni nem fogunk, adónkat fizetni nem tudjuk, s napról-napra szegényebbek leszünk, pedig a szegény ördögtől végtére még a barát sem fél.

Bittó István a képviselőház elnöke tanuló körében következő mondatot írta emlékkönyvembe:

„Legyünk szegények, de szabadok” én pedig azt mondom;

„Tőrekedjünk vagyonosak lenni, hogy szabadok és függetlenek lehessünk.”

A szegény ember csüngve hordja fejét, s a szegénység mellett a szellem is eltörpül.

100 millió tőke beruházás a mezei gazdaszati terén, hazánkban csodákat mivelne. Uj élet, uj erő buzogna fel a társadalom minden rétegeiben, s ez által nem csak anyagi, de szellemi felvirágzásunkat is várhatnánk, mely után K ö l c s e y-ink is sovárgott, midőn busongásának következő szép szavakban adott kifejezést:

De néked élni kell ó hon,
S örökre mint tavasz virulni,
Ah, mert omladékidon
Reszketve fognék szét omolni
Hazám, Hazám.

Jankó Vincze.

A szerves élet alapfeltételei.

A föld népének szaporodásával, mivelődésével és a politikai viszonyok változásával szaporodtak a nép szükségletei is. Hazánk népe kiválólag földműveléssel foglalkozván, ezen szaporodott szükségleteit csakis a föld jövedelméből kénytelen fődözni; miután azonban csak a nép szaporodott, a terület pedig a régi maradt, csak ugy leszünk képesek haladni, ha ugyanazon területből szaporodott szükségleteink fődözésére megkivántató nagyobb jövedelmet kihozni sikerülend. Hogy ezen cél elérhessük, az eddigi gazdaszati rendszerünket is meg kell változtatni; hogy e változás czélszerű is legyen, szükséges, hogy ez a merev gyakorlat helyett tudományos alapelvekre legyen fektetve.

A mezőgazdaszati czélja a gazdaszatiból a lehető legnagyobb, egyszersmind állandó jövedelmet létrehozni; a termelt terményeket, tekintettel a föld termőképességének fontartására, a lehető legjobban értékesíteni; legyen az eladás, csere, állatorkkali feletetés vagy iparczikkekké való átváltoztatás által. Arra azonban, hogy miképen értékesítse a gazda legjobban a terményeket, miféle állatfajt tartson és miféle növényeket termeszszen, biztos szabályt felállítani nem lehet; e tekintetben a birtok fekvése, talaja s a vidék körülményei irányadók; vannak azonban oly tényezők is, melyek általában feltételezik a szerves életet, melyek szükségképen kell hogy közreműködjenek ott, hol létezésről van szó és ilyenek a levegő, a víz, a meleg és a világosság. E tényezőknek kellő felismerése, azok hatásának megfigyelése, esetleg annak előmozdítása vagy megakadályozása, véghetetlen fontossággal bír a gazdára nézve és a jelen soroknak czélja nem egyéb, mint a szerves élet fontemlített ezen alapfeltételeit népszerűen és röviden tárgyalni.

A levegő minden más anyag által el nem foglalt térben jelen van, sőt némely tárgyakba behatol is, így p. o. a fába, a kőbe, hús- és csontokba. A mit közönségesen

üresnek szoktunk nevezni, levegővel van tele. Földgömbünköt is a levegő körül veszi.

Ha egy üres, azaz: levegővel telt poharat megfordítva úgy mártunk a vízbe, hogy annak széle a víz felületét minden helyt egyszerre érintse, csak kevés víz hatolhat a pohárba; a pohárban levő levegő csak többé vagy kevésbé összenyomódik, de, mint test, más testnek, azaz: a víznek behatolását ellenzi. A pohár csak akkor fog vízzel megtelni, ha azt addig mártjuk a vízbe, míg a levegő, mint mozgékonyabb és könnyebb test, a pohárból buborék alakjában távozik. Noha a levegő aránylag könnyebb más tömör testeknél, nagy mennyiségénél fogva mégis tetemes nyomást gyakorol a tárgyakra; azért völgyekben sokkal sűrűbb és nehezebb mint magasabb hegyeken

A levegő nem egyszerű, hanem erőművelig összetett test, mely $\frac{1}{5}$ é l e n y és $\frac{4}{5}$ l é g e n y b ől áll.

Erőműtanilag összetett testnek nevezünk oly testet, melynek összekevert egyes részei egymástól különböznek, p. o. a termő föld; mert más a termő földben az agyag, más a homok, más a televény stb., habár a termő föld első tekintetre egynemű testnek látszik. Vegyileg összetett testek azok, melyeknek alkotó részei vegyi rokonságuknál fogva új testté alakultak át, a miért ezen alkotó részeik bennük többé fel nem ismerhetők, így p. o. a szappany, a melyekben sem a zsiradékot, sem a széksót többé nem lehet felismerni. Figyelembe kell itt még vennünk, hogy a vegyileg összetett testeket, melyeket vagy a természet, vagy a mesterség állított össze, a természet vagy a mesterség ismét fel is bonthatja eredeti alkatrészeikre, így p. o. a szappant sziksóra és zsiradékra.

A tiszta levegő bár honnan ered, színtelen s minden íz nélküli, valamint alkotó részei vagy elemei, az éleny és légeny is. Elemnek nevezetik minden egyszerű test, a mely minden egyes részeiben egyforma állományu részecskékből áll, p. o. az éleny, a légeny, ólom, vas, stb. Ily elemeket a vegytan eddig már hatvanan felül különböztet meg, melyeket mesterségesen sem felbontani, sem előállítani képesek nem vagyunk.

Az éleny. A levegő foglal magában több vagy kevesebb vízpárát, szénsavanyt és más légnemű összeköttetéseket, melyek a növényeknek tápúl szolgálnak. Tiszta állapotban az éleny azért nem fordul elő a természetben, mert folytonos vágya van magát más testekkel összekötni, miáltal a testeket átváltoztatja így p. o. összekötvén magát a vassal, azt rozsdává változtatja. A levegőben létező éleny minden élő lény életének fentartására elkerülhetetlenül szükséges.

Az éleny azon része a levegőnek, a mely az emberi és állati életre éltető hatást gyakorol. — A levegővel besziva az állati tüdőben lévő vérrészecskéikkel magát összeköti, s azokat mintegy elégeti; innét ered az állati meleg.

A levegővel belélegzett légeny valamint az élenynek a vérelli összeköttetése által képzett szénsavany, a kilélegzés alkalmával a tüdőből ismét eltávolíttatik.

Hasonlóan jár el az éleny a fa, kőszén s más anyagok elégetésénél; de ezen anyagok csak addig éghetnek, még elegendő élenyt nyernek, azért éleszti tüzét a kovács fujtatójának segítségével, hogy tüze mentől több levegőben s annál fogva több élenyben részesüljön. Ha az égő gyertyát üvegbe dugjuk s az üveget bedugaszoljuk, a gyertya, mihelyt az üvegben lévő éleny elfogy, elalszik. Az állat is, a mely valamely légmentesen zárt helyiségben tartatik, mihelyt belélegzésével az élenyt elfogyasztotta élni megszűnt.

Az éleny azonban nemcsak élő, hanem élettelen vagyis ásványországi testekre p. o. földekre, kövekre, érczekre is hatást gyakorol, így a vasat rozsdává változtatja, a sziklákat elmálasztja. —

A szerves testek felbontásánál is nagy szerepet játszik az éleny, itt is összekötvén magát a szerves testekkel, azokat elégeti s csakis az ásványi részeket azaz hamut hagyván hátra.

A növények fejlődésére is szükséges az éleny. A növények részint a levegőből kapják az élenyt, részint összekötvé más tápanyagokkal gyökereik által veszik fel azt. A napsugarak behatásánál az élenyt leveleik által ismét kibocsátják.

Noha az élenynek ize nincsen, mégis némely anyagokkal összekötvé, azoknak savanyu izt ad, így p. o. a tej megsavanyodik, ha hosszabb ideig a levegő élenyének kitesszük.

A légeny a légköri levegőnek több mint $\frac{4}{5}$ részét képezi; benne sem ember, sem állat, sem növény nem élhet. Más anyagokkal vegyi összeköttetésre nem nagy hajlammal bír. Az állatországnak alapalkatrészeit képezi; a vér és hus képzésében főszerepet játszik; azért mégis tiszta állapotban sem az állatoknak, sem a növényeknek tápúl nem szolgál. A növények csak más anyagokkal összeköttetésben mint ammoniakot és salétromsavanyt fordíthatják javukra.

A könnyen is légnemű test, könnyűségétől nyerte elnevezését, szénennyel vegyítve mint gáz világitásra használtatik. Tiszta állapotban a természetben elő nem fordul. Kilencz font víz nyolcz font élenyt és egy font könnyet tartalmaz. A könny 16-szor könnyebb mint az éleny s 14-szer könnyebb a levegőnél, azért a léggömbök megtöltésére használtatik, ezek azután könnyebbek lévén a levegőnél, ebben hirtelen magasra emelkednek. Érdekes a könny a gazdára nézve főképp azért, mert a növények alkatrészei közt főszerepet játszik, s mert mint említettük a víznek is egyik főalkatrészét képezi.

(Vége köv.)

T Á R S A L G Ó.

Hazánk gazdasági őstermelése.

(Folytatás).

A szőlőtermelés és értékesítése kapcsolatban áll a szintén mindinkább terjedő *gyümölcsenyésztéssel*. Hazánkban

legszebb gyümölcs Soprony környékén s a Balaton mellékén, továbbá Somogy, Baranya megyékben, Szlavóniában, Horvátországban, a román-bánsági czred területén, azután Temes, Kraszó, Közép-Szolnok, Kraszna, Arad, Biharmegyében, Kővár

dékén, a Szamos melléken s a Tiszaháton, Gömör, Zólyom Trencsén, Hont, Bars, Nógrád, Nyitra, Pozsony, Torna, Abauj, Sáros és Szepesmegyében.

Szilvát leginkább az oláhok, szerémségiek, szamosmelléki s tiszaháti magyarok, trencsényi, nyitrai s barsi tótok és németek termesztenek.

Cseresznyét sokat termesztnek Pozsony, Veszprém, Vas, Soprony, Zala, Baranyamegyében, s a határvidéken. Leghíresebb a bürgözdí Krasznában, királyhelmecezi Zemplénben, a gönczi Abaujban, a jólsvai s dobsinai Gömörben, a gérczei Vasban, a karansebesi Temesben s. m.

Alma s körte mindenütt terem ugyan, de a legjobb fajok Verőcze, Baranya, Pozsega, és Somogy megyében és az erdélyi részekben találhatók.

Spanyol meggy kivált a Balaton mellékén, Szepességben és Verőczében láthatók.

Dió leginkább dombos vidékeken terem, de 1,800'nál magasabb fekvésű helyeken már meg szokott fagyni.

Gesztenyések Magyarországon még több helyütt találhatók így: Soprony mellett, Pécs, Várkony, Varasd, Hosszúhetény, Pécsvár határaitban, Vasban Kőszeg és Jánosháza határaitban, Zala Somogy, Verőcze és Pozsegamegyében, Zágráb környékén, Nagy-Marosnál Nógrádban, Biharban, Szatmárban, Nyitrában a ghimesi várhegyen stb. Tenyésztésük felső határa 1,300 lábnyi magasságban van.

Dalmát- s Horvátországban a *fügefá* vadon terem, sőt a bánási erdőkben is itt-ott találkozunk vad fügefák. *Olajfa s gránátalma* a magyar tengerpartokon bőven található.

A gyümölcsstermelés mennyisége Magyarországon pontos statisztikai adatok szerint nem ismeretes, becslések alapján azonban

Magyarországon	954,000
Erdélyben	988,000
Horvát-Szlavonországban	160,000
a határvidéken	70,000

Összesen körülbelül 2.163,000 mérőre tehető, melyhez ha még körülbelül 40—50,000 mérő gesztenyét adunk, még ez korán sem lesz az ország összes gyümölcsstermelése.

Az nembeli termelvény külforgalmáról tekintetbe nem véve természetesen a számba sem vehető belföldi fogyasztást, némi képet adnak ama számok, melyek szerint

	behozott	kivitett
1869-ban	56,007	98,407
1870-ben	59,104	57,479
1871-ben :	54,623	110,513

mázsa friss gyümölcs.

A gyümölcs kivitelben nagy szerep jutott Kecskemét és Kőrös városoknak, melyek elseje kajszin barczkját, második meggyét szállítja külföldre s a népesség vagyonságának ez üzlet egyik főtényezőjét képezi. A gyümölcs értékesítése körül a főérdem Soprony városa és vidékét illeti, hol a gyümölcs aszalás művészi és nagy sikerrel gyakoroltatik.

Tény az, hogy a kárpátok és határhegységek enyhébb oldalai, valamint a dombszegélyek vidéke számos, gyakran igen jól kezelt gyümölcsösököt bir felmutatni, hogy alig van falu,

melynek kertje s benne gyümölcsöse gyakran külön szilvása stb. a Dunán tul például alig egy paraszttudvar, melyben néhány gyümölcsfa ne volna. Nagyobb uradalmak az egyes táblákat ültetik körül gyümölcsfákkal s habár e helyeken a gyümölcs érett leszedése csak ritkábban sikerül, a hajlam a gyümölcsészet iránt fel van költve a népben, s az újabb iskolai szabályok értelmében már a népiskolában nyerik a gyermekek az első oktatást a gyümölcsfák nevelésében, szemzésben és oltásban, mi a kedvet e nemes foglalkozáshoz mind inkább fokozza s a legújabb kormányi intézkedések folytán helyesen kezelteni megkezdett községi faiskolák a gyümölcsstermesztés terjedésének hatalmas tényezői.

Kevésbé a gyümölcsstermesztés közt volna megemlítendő, mert nagyban szántóföldön szokott tenyésztetni a *dinnye*, melynek egyes kiváló tenyésztői remek példányokat állítanak elő nagy mennyiségben, míg Heves és a szomszéd megyék szerkeszámra szállítják a fővárosba a görög dinnyeket, honnét ezek külföldre is eljutnak, mi a vasutak által könnyített közlekedés óta virágzó kereskedelmi cikké fejlődött.

A mezőgazdaságot előmozdító szellemi és társadalmi tényezők között első sorban említendő az *országos gazdasági egyesület Pesten*, mely az ország politikai stagnációjának korszakában (az 50-es évek második s a 60-as évek első felében) úgy szólván gyupontja volt az összes közgazdasági mozgalomnak Magyarországon. Nemzetgazdasági szakosztályában az országot illetőleg valamennyi fontosabb kérdés lön behatóan tárgyalva, és noha végrehajtó hatalma nem volt, tagjai nevének súlyával a hazai összes értelmiség egyhangu nyilatkozatainak tekinthető felirataival, oly befolyást gyakorolt a helytartóságra, s a később visszaállított helytartótanácsra, hogy a haza üdvére szolgáló azon korbéli intézkedések körül a legnagyobb érdem ez országos egyesületet illeti.

De a közgazdasági kérdéseken kívül, közvetlen szakkérdésekben is erélyesen működött a gazdasági egyesület. Szaklapja a „Gazdasági lapok“ valamennyi kiválóbb termelőnk kezén megfordult és abban osztogatott számos okszerű jó tanács, valamint a kebelében folyt értekezleteknek abban közlött eredményei buzdítólag s felvilágosítólag hatottak szerte az országban.

(Foly. köv.)

Levelezés.

M. Szentjakab 1874. Febr. 14-én.

A külső gazdasági teendők jó ideje hogyszunnyadnak, s így reá érünk a mult felett elmélni.

Az ősz elég hosszú volt, s így el lehetett a vetést végezni, csak az iszonyu szárazság aggasztotta és aggasztja jelenleg is a gazdákat, hogy valjon a száraz rögös földbe vetet mag kikel-e s nem lesz-e ritka vetésünk; azonban reménylünk, hisz a remény már nem újság előttünk, fáradságunknak, munkánknek, költségünknek az nyújtja mozgó erejét, az biztat, az serkent tevékenységre s végre ha csalatkozunk, ismét új reményeket táplálunk, melyek ismét kedvre buzdítanak, lelket öntenek a már-már közönyösség felé hajló gazdasági teendőink teljesítésébe.

Most volna a trágyázás ideje. De lehet-e a mezőségi

gazdától kívánni, hogy ilyenkor trágyát hordjon? kívánni ugyan lehet, de alig ha nem a kívánság mellett kénytelenítettünk maradni. Miért? Az öszivetés végeztével a mezőségi gazda nem pihen, de azt állítom, hogy többet dolgozik, mint a legsürgösebb vetésidőben.

Különös, de igaz. Gabonáját távol piacra kell hogy szállítsa, egy szállítás pedig jobban megviseli marháját, mintha egy hétig járna barázdában. Volt alkalmam bő tapasztalatokat szerezzni, mire ezen igazság tudatára jöttem.

Környékünkben a gabona vagy Tordára, vagy Kolozsvárra szállítatik, de részint inkább a távolabbi piacot választjuk, mert vékáját 15—20 krajczárral jobban fizetik. Egy kolozsvári út, három napot igényel, tordai két napot, akármelyiket választjuk jármos marháknak van mit pihenni. Egy uttal eltelik a hét.

Továbbá az őrlés, malomba járás is oly teher, melyről kevés embernek van fogalma, főképp a szárazságban alig van viz az Aranyosban. Volt eset, hogy hetekig ott állott gabonánk, irthon pedig rezsnyicéltünk.

Bocsánatot kérek, ha talán e szót rosszúl írom, de én csak azóta ismerem, mióta a Mezőség lakossa vagyok, s azóta oly tapasztalatokat is tettem, melyeket szeretnék emlékező tehetőségemből kiküszöbölni.

Azonban előbb utóbb e tapasztalatok megörökítettnek, s biztosítom az illetőket, hogy nem fognak elveszni.

Hogy az adót rajtunk szegény gazdákon majd nem gőzerővel szedik fel, mondanom sem kell; no de ezt hagyján, evvel tartozunk, és mint békeszerető állampolgárok, nem is zúgolódunk — mert egyre megy. Fuss, vagy fizess, az a jelszó.

De hogy a mezőségi lakos miért fizet a ludasi hid építési költségéhez, azt csakugyan nem értem.

Arra még eddig nincs törvény, nincs megyei határozat, tehát miért fizetnek a legszegényebb napszámossal 1 f. 20-krt, minden pár ökör és tehén után pedig egy egy forintot. Valaki privát passióból vetette ki reánk ezen pótlékot, azért hogy kedveskedjék az illető helyen, és lehet, hogy ezen zsarolást, önkényes adakozásnak tünteti fel, mint az ötvenes években az ugynevezett önkényes kölcsönnel tettek — executói útján is felszedték — ép úgy járunk most a ludasi hid illetékkel.

Azonban annak is meg lesz a haszna, legalább egy későbbi nemzedék áldani fogja elődjait és dícsőíteni azon polgárokat, kik oly nyomasztó körülmények között önkényesen — mert azt nem fogják tudni, hogy kényszerítettünk, — áldoztak a közjó előmozdítására.

Ebner Sándor.

Egerpatak, 1874 febr. 14-én

Alig van állam a polgárosult államok sorában, melynek kormánya a mezőgazdaság felvirulását anyagi áldozatok árán is elősegíteni annyira elhanyagolta volna, mint hazai kormányunk, és nagyobbára épen ezen mulasztása által létezésének legfőbb létfeltételétől fosztá meg magát, mivel ha a mezőgazdaságon más államok példájára egy földhitelintézet felállítása által kisbirtokosok számára idejében segít vala, daczára a közelebbi három évi terméketlenségnek, mind az egye-

nes, mind pedig a közvetlen adók rendesebben folytak volna bé, s a kisbirtokosok nem esnének naponta az uzsora áldozatául, s bizonyosan az állam pénzügyi zavara is tetőpontját nem éri vala el.

Fájdalommal kell megemlítenem, hogy a kisbirtokosok közül többen hagyják oda ősi fészkeket, hogy isten tudja hol és miként szerezzék meg kenyerüket, hogy roncsolt gazdaságuknak bár romjait menthessék meg a pusztulástól.

Itten a kamatláb nem is képzelhető magas fokra emelkedett, — a pénzemberei közül sokan nem tartják lelketlenségnek a szorult helyzetű kisbirtokossal, különösen hamar markokba szoríthatják 40-től 60 %-tól is fizettetni; valóban a vagyon szerzésnek ezen módja elnyom a pénzemberében minden nemesebb érzést, csupán pénzének él, — mit bánja ő ha lelketlen üzelme által a nép elerkölcstelenedik és elpusztul csak az ő vagyona szaporodjék. — De a míg a kisbirtokos ily formán tönkre jut, azalatt a tőkepénzes állampolgári kötelességéhez híven — a jövedelemadó kirovása czéljából bévalja jövedelmének 10-cd részét, mert legtovább egy évre adja kölcsön pénzét, a kamat pedig a tőkéhez van csatolva, s így jövedelmét soha sem lehet tisztán kitudni — bevallását el kell fogadni.

Nagyon sötét kép, és ez idő szerint nincs mentő kéz, mely a kisbirtokoson segíthetne, mert említenem sem kellene, hogy a nagybirtokos ha pénzre van szüksége — nagyobb pénzügyetekenél könnyen boldogul.

Telünk elég kemény, nagyobb szélvihar nélkül, engedés csak egyszer volt alig pár napig tartó, azonban elég arra, hogy legalább az őrölhetés iránti aggodalmunkat eloszlassa, — vetéseinket elég vastag hó takaró fedi — de más teleken akár hányszor volt ennél több hó, sőt a főbb utvonalakon szánut sincs, legtöbb hó az erdőkön hull — fahordásra a tél nagyon kedvező volt.

Márk István.

EGYVELEG.

* Lapunk mai melléklete a kolozsvári légtüneti észlelde 1873 évre szóló adatait közli a tudós észlelő főt. Géczy Benedek ur szivességéből.

* Lapunk mai számához ujjolag mellékelt magáregyzékeit a helybeli Tauffer Ferencz cégnek ajánljuk t. olvasóink szives figyelmébe.

— Necrolog. Folyó hó 9-én hunyt el Török János, munkás életének 68-ik évében. A magyar gazda közönség ismerte őt, mint az orsz. magyar gazd. egyletnek 1848-ig fíradhatatlan titkárát, a „Magyar gazda“ szerkesztőjét, az „Ok-szerű gazdák naplójának,“ — „Alesut ismertetésének“ stb. íróját. Az orsz. gazd. egylet körül, és a gazdasági irodalom terén tagadhatatlanok a megboldogultnak érdemei. De a magyar hírlapirodalomnak is egyik felejtethetetlen képviselője volt ő elnyomatásunk legsúlyosabb körülményei között. A veterán gazda és kitűnő publicista hült tetemeit f. hó 11-én közrészvét kísértet o nyugtalan életből, az örök nyugalomra. (G. L.)

* A Jelinek-féle gyümölcsfa-tenyésztési eljárás, múlt hó 6-án tárgyalatott az orsz. magyar gazd. egyesület kertészeti szakosztálya által. A téma bevezetésére és ismertetésére Galgóczy Károly — lapunk t. munkatársa — volt felkérve, ki röviden vázolván az eljárást, áttért azon eszmecserére, melyet az állítólag új módszer keltett — főleg megemlített Kodolányi védő, és Gábor József, valamint Lukácsy Sándor támadó nézeteit, melyek „A nép kertésze”-ben jelentek meg; a lapunkban lezajlott polémiát a t. előadó figyelmen kívül hagyta! A szakosztály köszönettel fogadván a kimerítő jelentést, osztotta referensének azon nézetét, mely szerint a Jelinek-féle gyümölcsfatenyésztési mód kisebb terjedelemben, különösen ritka nemes fajknál, melyeknél a nemesítés eredményeinek biztosságára különös súlyt fektetünk, az agyag gömb alkalmazása érdemel némi figyelmet. Nem különben Jelineknek a gyümölcsfatenyésztés hasznossá tétele tárgyában, a fajok localizálására és kevés fajnak nagyban termesztésére vonatkozó nézetét, a szakosztály szintén tökéletesen helyesnek tartja.

* Tíz év az osztrák bank történetéből, írta Hegedüs Sándor, czim alatt érdekes füzetkét küldött be K Papp Miklós ur mint kiadó, lapunk szerkesztőségéhez. A 48 lapra terjedő értekezés Neuwirth Jozsef terjedelmesebb német eredetijének tartalmát ismerteti, tapintatos választással és önálló bíráló jegyzetekkel van ellátva. Pesten Aigner Lajos bizománya, ára 50 krajczár.

* Kérdés a magyar állatkedvelőkhez czim alatt a „Természettudományi Közöny” január havi füzetében Dr. Horváth Géza a tüzi poloska (Pyrrhocoris apterus) népies elnevezéseinek felkutatására kéri fel az érdeklődő közönséget. Nevezett rovar azon veres-fekete testszinü körül-belől 5 vonal hosszú poloska, mely kora tavasztól késő őszig seregstől látható a fák, főleg hárs fák törzsén, vagy falak tövében. Ezen állatka színezetén, különösen a vörös röptyűn levő két fekete folton kívül tojásdad testidoma és négy izülekü csápjai is jellemzők. Minden nép nyelvén a légkülönfélébb, sokszor élczes elnevezések alatt ismeretes, és így nagyon hihető, hogy a magyar korona területének egyes vidékein is bizonyos elnevezések divatoznak, melyeknek közlését (az illető vidék megjelölésével) szives köszönettel fogadja szerkesztőségünk.

* Magas vagy alacsony kereket alkalmazunk a szekereken? E kérdést angol kísérletek szerint a következőkben lehet megfelelni 1. Öt láb magas kerek csekélyebb erő mellett huztak fel egy bizonyos terhet lejtős síkon, mint két ugyanoly magas kerék, melyhez két négy láb magasságu volt csatolva. 2. Minden jármű göröngyös uton, valamint agyag és homok talajon kevesebb erővel mozgatható, ha az első kerek épen oly magasak mint a hátulsók és ha a rud a tengely alatt fekszik. 3. Nagy kerék nem vág oly mély nyomot mint a kicsiny. 4. Kis kerék előnyösebb ha kis területen kell őket alkalmaznunk. Könnyebb járművek és kicsik 4 1/2 — 5 láb magas kerekkel bírhatnak csak terhes szekerok kerekei legyenek hat láb magasak. Jó uton a legnagyobb előny a tengely surlódásának kevesbitésében áll. Közönséges két ló által huzott kocsinál a surlódás azon közép erőnek, mely a kocszi tovamozgatására szükséges, hatod részét teszi.

* A kaolin borderítő szert minden porcellángyárban meglehet szerezni a magyar korona területén többek között Herenden, Veszprémmegyében Fischernél, Megjegyezzük azonban, hogy az eladásra kerülő kaolint használat előtt sósavval kell áztatni s azután vízzel annyira kimosni, hogy a kék lakmuspapírt veresre ne fesse. A „Weinlaube” borászati ujság adminisztrációjánál Klosterneuburgban így előkészített kaolin öt fontos csomagokban 90 krért kapható.

* Népszerű szőlészeti és borászati kézikönyv jelent meg ismert borászunk Dr. Perlaky Mihálytól a budapesti Francin társulat kiadásában. A szerző ki Népszerű borászati kézikönyvével pályadíjat nyert, ezuttal a hazafias társulat felszollitása folytán a borászati rész némi összevonásával az okszerű szőlőművelést is ezen új munkába felvette. Az első részben a borvegytani előismereteket tárgyalja röviden Dr. Perlaky, áttérve a második részre a szőlőművelésre. Legterjedelmesebb a harmadik rész a pinczegazdászati, mely a borkészítés és borkezeléssel tüzetesen foglalkozik. A szövegét 24 sikerült ábra egészíti ki, a 192 nyelczadrét lapra terjedő könyv ára 1 f. 50 kr. A jeles munkát, melyből alkalmosszerűen mutatványt is közlendünk ezennel szőlősgazdáink szives figyelmébe ajánljuk.

* A klosterneuburgi szőlészeti, borászati s gyümölcsészeti iskola legközelebb újjászervezésnek néz eléje. Az eddig tartományi — alsó-ausztriai-intézetet az állam fogja átvenni s belőle egy „magasabb” szaktanodát szervezni, melyben tanárok és vándor tanítók, avatott pinczetulajdonosok és borkereskedők, valamint szőlőbirtokosok képeztetnek. Ezen kívül négy különböző helyen téli tanfolyamok tervezetnek, a kisebb gazdák fiai számára, kiket a szülők tapasztalás szerint nyáron át vagy nem tudnak, vagy nem akarnak nélkülözni. Hogy a gyakorlati utmutatásokban is, melyekre főleg csak a vegetatio időnye ad alkalmat, hiány ne legyen a tanfolyamok igazgatói nyáron át mint vándortanárok fognának működni azon területen, hol iskolájuk mint központ elhelyezve van. E tervzetben mi szerény egyéni nézetünk szerint jelentékeny hézagot látunk t. i. a magas és az alacsony között hiányzik a középfokozat: az avatott szőlő vagy pinczemunkást képző tanoda.

* A keleti marhavész, mely Magyarországon kivált Sopron és Pápa vidékén huzamossabb ideig uralkodott a legújabb hírek szerint teljesen megszűnt. A vész Horvátországból csempésztetett be kereskedők által kik a szigorú tilalom daczára ott a vész miatt mesés olcsóságú szarvasmarhát (egy ott legjobb ökör ára 10--15 frt) összevásárolták és Sopronba, Bécsbe s. t. elszállították.

* Falusi lótenyésztő czim alatt a budapesti állatgyógyintézet állattenyésztéstani tanára s lapunk t. munkatársa Tormay Béla népszerű lótenyésztési munkát írt, melynek kiadását a földművelési miniszterium fogja eszközölni. Ajánljuk már előre is az érdeklődők szives figyelmébe.

* Sajtgyártás emelésére célzó kongressus és kiállítás fog rendeztetni Milanóban f. évi martius hó 30. 31. és április hó 1. napján, mely a tejtermékek értékesítésének számos és fontos kérdésével fog foglalkozni. A napirend többek

között a sajtgyártási társulatok czélszerű berendezését, a gyártásnál visszamaradó anyagok (hulladékok) legjövödelmezőbb értékesítését a tejtermék kereskedelem igényét és több effélék megvitátását tüzi ki. Ugy a congressus, mint a kiállítás nemzetközi, bejelentések martius elseje előtt a milanói földmívelési iskola igazgatóságához (Corso S. Celso) intézendők.

* **V a n - e f é n y ű z é s g a z d a s á g i t a n i t é z e t e i n k n é l ?** czim alatt gazd. szakképzésünk legavatottabb előharcosra Sporzon Pál a „Gyakorlati mezőgazda, legújabb számában felel. Ghyczy Kálmánnak ismert nyilatkozatára, melyet a t. képviselő a 21-es bizottság egyik ülésén tett. Sporzon mindenek előtt párhuzamot von saját oktatási budgetünk és haladottabb államok költségvetése között és azon eredményt mutatja ki, hogy intézeteink nagyon is elégtelenül vannak dotálva. „Nincs biztos alapterv, nincs kellő rendszer, nincs szerves összehangzat, nincs czélszerű elhelyezés és elosztás a gazd. tanintézetknél, elégtelen a felszerelés — ugy anyagi, mint szellemi értelemben, hiányos a vezetés, hiányos a siker!” Kimutatja, hogy

a roszzul értelmezett takarékoság 1867 óta foly, hogy licziálták az egyes városok, mennyi hold földet engedjenek át tanintézetek czéljára a szegény nagy Magyarországnak. Felhozta a külföldi szakintézetek czélszerű elhelyezését és terjedelmes földbirtokait; sokalja a nálunk fennálló gazd. felsőbb iskolák számát, melyek közül csak egy van kedvezően szituálva és felszerelve — és végre a kedvező szavakkal végzi általunk is teljesen osztott nézeteinek elsorolását; „Vagy hiszünk a szaktudomány hatásában, vagy nem hiszünk benne, ha nem hiszünk: akkor kár a szakiskolákra egy garast költeni; — ha hiszünk az oktatás erejében, akkor oly tényéshelyeket nyisunk az oktatásnak, hol áldását teljes mértékben kifejtthesse, ne tekintsük az ide teendő befektetést áldozatnak, hanem a leggazdagabban kamatozó tőkének, és ne akarjunk ott takarékoságot alkalmazni, hol eddig is csak fukarságot tanusítottunk.”

Felelős szerkesztő: **GAMAUF VILMOS.**
Főmunkatárs: **Vörös Sándor.**

H i r d e t é s e k.

Felhívás aláírásra.

A földmívelés-, ipar- s kereskedelmi m. kir. ministerium idei april 3 ikán kelt 2958. sz. alatti kibocsátványa folytán helybenhagyta a

„Királyhágoninnyi (ezelőtt erdélyi) kölcsönös tűz- és jégkármentő-társulat”

életbeléptetését; melynek czélja: hogy társulás által tagjai — lehető minél tágasb területen egyesülve — magukat a véletlen elemi csapások következményei ellen kölcsönösen védelmezzék; s egymást támogatva csakis annyival járuljanak a társulat kiadásaihoz, mennyit — a gyakorlati téren jónak bizonyult — s a kitűzött czélnak s kőrigények megfelelő — szilárd s könnyen meg nem dönthető — alapszabályai szerint, fődözni kelletik.

Ilyképejnikitűzött czélnak közérdekű hasznosságára támaszkodva, bátorkodik ezen alólirt igazgatóság — a szabály 30. §. alapján sikerteljesebb beható eredmény mielőbbi kifejllesztése szempontjából — az összeség érdekében alkotandó

„Biztonsági alapra”

az aláírást megnyitni a következő feltételek mellett: hogy ezen alap nem közkereseti koczkáztatott „részvénytőke”, melyet kedvezőtlen eredmények folytán odaveszteni is lehet hanem: az illető összes tagoknak — felelőssége alatt — csakis előlegképeni támaszt nyújtó „hiteltőkéje” mindaddig, míg az a szabályokbau (37. §. sz.) jelzett jövedékekől kisorsolás utjáni törlesztés által (szab. 39. §. sz.), át nem alakult ez intézetnek még nagyobb hatása — s tagjai saját érdekében gyümölcsöző — köz-főtartalékává (szab. 46. §).

Kibocsátatik e végett egyelőre minden egyes szakmára 2½ sorzat (szab. 34. §.), melynek mindegyike (szab. 31. §.) 300 darab 100—100 frtról szóló „hitelrészjegyet” foglal magában; s melyekre a befizetés részletenkint (szab. 33. §.) történik, mégpedig: aláíráskor bánatpénzül 10%, a többi része 3—3 havi időközben, további 4 részletben, lehető könnyebbitett részesedés tekintetéből.

Az ily módon alakult tőkének teljes sorzatonkénti törlesztése, kisorsolás utján (szab. 38. §.) a számadási 5. év elteltével megkezdendő, és pedig annyi sorzatszámna (szab. 37. §.), mennyit e czélra addig megtakarított összeg a teljes sorzatnak értékmenyiségét megbirhatja.

A kisorsolás bekövetkeztéig a betett mennyiség (szab. 35. §.) évenkint 6% kamatot hajt; a kisorsolás által azonban, minden egyes sorzatban foglalt 300 darab „hitelrészjegy” közül névértékén felül — sorshuzás utján — (szab. 40. §. sz.) az első rendben kihuzott 10 darab 100%-os, utána közvetlenül kihuzott 20 darab 50%-, és a többi 270 darab 10% kamatreáadási többlettel váltatik be, ugy, hogy ez utóbbiak 10% többletmennyiség is, növekedik az első kisorsolástól kezdve, évenkint 2%-val, időszereinti 12-, 14- 16% sat. többletre.

Az intézeti kezelés -- szabály szerint — feltétlen nyilvános; ugyszintén a számadások vizsgálatai is. S eként, mint közérdekű, az ellenőrkődésre teljes befolyást nyújt — közel — s távollevő minden tagjának, s teljes biztontságot minden tekintetben!

Aláírási nyilatkozat — tetszésszerinti számu — „hitelrészjegyre” elfogadtatik közvetlen az igazgatóságnál Kolozsvárott; valamint Budapesten: az idl. irodában (Józsefváros, Sándorutcza, 7. szám, III. emelet 12. ajtó) délutáni 2—5 óráközben; és országszerte akár megbizottaink közvetítése által, vagy közvetlen is — az igazgatósághoz szóló levelekben. — Kolozsvárt, november hó, 1873.

(1) (5—6)

A királyhágoninnyi (ezelőtt erdélyi) kölcsönös tűz- s jégkármentő-társulat igazgatósága.

Jelzálog-kölcsönök

a bírcdalom bármely részében, telekkönyvezett földbirtokra — daczára a jelenlegi zilált pénzügyi viszonyoknak — 5000 frttól a legmagasabb összegig, a legelőnyösebb módozat mellett törlesztésre gyorsan eszközöl.

A hat. öng. általános

Ipar és kereskedelmi ügynöki iroda

Kolozsvárt, „Óvár, bástya-utca 6. sz. (Ertekezhetni posta utján, vagy személyesen, naponta d. u. 1-től 4-ig.) 8-52

TATARLOM: A bank és valutakérdés megoldásához. — A szerves élet alap feltételei. — **Társalgó:** Hazánk gazdaság őstermelése. (Folytatás) — Levelezés. — Egyveleg. — Piaczi árak. — Hirdetések.

Piaczi árak.

A kolozsvári kereskedelmi s iparkamara hivatalos adatai nyomán.

A heti vásár		Egy osztrák mérő - 2 nagy véka					Egy mázsa		Egy bécsi öl	1 font
helye	napja	tiszta buza	elegy buza	rozs	zah	török-buza	széna	szalma	tüzifa	marha hus
Erdélyi Kereskedelmi Kamara										
Kolozsvár	febr. 19	600—640	440—480	380—400	156—160	360—370	15	95	1200	21
Nagy-Várad	febr. 10	650—750	530—550	470—500	170—200	400—440	110	80	900	26
Maros-Vásárhely	febr. 12	606—600	410—480	366—400	144—164	—	220—240	90—120	1300	20
Károly-Fehérvár	febr. 14	585—600	495—500	450—475	165—175	—	190—210	80—105	1200	20
Nagy-Szeben	septem. 29	620—687	—	467—507	107—133	533—600	80—85	60	700	22
Brassó	novem. 29	596—662	—	395—418	117—124	278	—	—	—	20
Beszterce	janeár 27	620—700	480	480	140	—	90—130	80—130	750	15
Nagy-Enyed	febr. 12	550—600	475—500	400—450	150—160	—	270—280	55—65	1100	20
Szamosujvár	febr. 9	600—660	480—540	400—440	140—150	—	250	50	1400	18
Deés	febr. 10	640—660	600—620	420—440	140—160	—	130—140	65—100	800	18
Torda	septem. 23	600—640	540—580	400—420	100—110	—	170—180	70	800	15

Erdélyi földterhermentesítési kötvény 74 frt — kr. Ezüst árkelet 105.75.

Bécsi marhavásár: Felhajtott 2705 darab hizó ökör. — A forgalom élénk; árak: gallicziai 30½—33 frt, magyar hizó ökör 28½—32½ frt a vágósúly mázsája.

Az Erdélyi Gazda mai számához van szerencsém ujjo-lag a t. cz. gazdaközönség részére ez évi árjegyzé-kemet mellékelni.:

Figyelemztetésül!

Vetemény magvaím áraira nézve bátorlódok azon megjegyzést tenni, hogy főtörekvésem nem oda irányul, egy vagy más fajta vetemény magot, 2 vagy 3 krajczárral talán olcsóbban számítani más verseny társainál, hanem minden igyekezetem arra fordítom hogy pontos kiszolgál-tatás mellett, mérsékelt illő ár és a legkitünőbb fajta magokkal a nagyérdemű megbízóim megalgedését és méltánylását kiérdemeljem.

Kolozsvárt, Február hó 20 1874.

TAUFFER FERENCZ
mag és növény kereskedése.

(8.) (8—26)

(11.) Szathmári S. Ferencz (2—3.)
GÉP-GYÁRÁBAN
Maros-Vásárhelyt, Rózsa-utca 1327.
szám alatt.

Kaphatók: 1873-ban nagy arany éremmel kitüntetett két marha után való vertvas eke, mely minden eddigi vas ekék között a legkönnyebben jár, mégis a borozdát legszé-lesebben hányja, ára 16 frt.
Javitott Vidacs-ekék 17—18—20 frt.
1872-ben nagy arany érmet nyert görbe geren-delyü eke 20—21 frt.
Eke taliga 10—12 frt.
1872-ben nagy arany érmet nyert szóró és vá-lasztó rosta 70 frt.
1873-ban bronz éremmel kitüntetett kukorica morzsoló, egy nap lefejt 180—200 vékát, 55 frt.
Továbbá elfogad javításokat és megrendeléseket minden gazdasági gépekre.